

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ВІД АВТОРА

Крім звичайного практичного завдання (слухове засвоєння основного кола класичних акордових структур і гармонічних функцій), пропонований посібник має на меті долучити учнів до українського музичного мистецтва, народного і професійного, збагативши їхній слуховий досвід в галузі національного художнього стилю.

Історично-стильовий обсяг професійного матеріалу тут досить широкий — від початку XVIII до кінця XX століття. Що ж до фольклорних зразків, то їхній вік сягає у давнину аж до первісних, найпростіших за ладовою структурою обрядових наспівів.

Увесь матеріал видання складається з трьох частин: перша — одnogолосся, друга і третя — багатоголосся. Доцільність такої структури безперечна. Адже для початківця мелодичне, інтонаційне сприйняття акорду є цілком природним, воно має підготувати учня до одномоментної, власне гармонічної форми акорду, до його осмислення як цілісності.

Внутрішня будова кожного розділу двоступінчаста. Спочатку акорд подається як суто інтервальна структура, поза тональністю, а потім — як елемент ладо-тональної системи, як представник гармонічної функції. У другій та третій частинах матеріал розміщено в порядку ускладнення акордових структур. Наприкінці подано матеріал до теми «Модуляція»; тут підрозділи присвячені типам тональних послідувань: відхилення, зіставлення, модуляція.

Усі зазначені частини посібника базуються на класичній гармонічній системі з терцевою акордикією. Остання частина містить зразки музики XX століття з нетерцевою акордикією, котру пропонуємо аналізувати переважно з боку вертикальної структури, оскільки її ладо-функційний аспект надто складний для початкового етапу знайомства з гармонією.

Посібник розраховано на різні форми класної роботи, причому підхід до цього питання може бути досить гнучким. Так, вокальні приклади з текстом призначаються насамперед для співу: сольного, ансамблевого, хорового; багатоголосні приклади можуть, крім того, виконуватись індивідуально із супроводом фортепіано. Фрагменти інструментальної музики більш придатні для слухового аналізу. Народні пісні, подані без тексту, слід або сольфеджувати (співати, називаючи ноти), або також аналізувати на слух. Будь-які приклади можна також рекомендувати для читання й аналізу «внутрішнім слухом» (зоровий аналіз без реального звукового відтворення).

Про роль гармонії в колі музично-виражальних засобів влучно та образно сказав видатний німецький композитор Роберт Шуман: «У музиці так само, як і в шахах: королева (мелодія) владарює, але не урядує, керівна ж роль належить королю (гармонії)». Він мав на увазі першорядну формотворчу роль гармонії, і це слід роз'яснити учням, розпочинаючи із засвоєння акордів. У процесі ж розгляду окремих акордових структур необхідно звернути увагу на фонізм (забарвлення) кожного акорда. Відчуття гармонічного колориту можна посилити, використовуючи на уроках сольфеджію різні інструментальні тембри (запропонувати учням виконати окремі приклади на скрипці, баяні, кларнеті тощо з наступним слуховим аналізом гармонії).

МЕЛОДИЧНИЙ РУХ ПО ЗВУКАХ АКОРДІВ

ТРИЗВУК. ВИДИ ТРИЗВУКІВ, ЇХ ОБЕРНЕННЯ. МАЖОРНИЙ ТРИЗВУК, ЙОГО ОБЕРНЕННЯ

ОЙ НА ГОРІ ЖИТА МНОГО

1

Швиденько

Укр. нар. пісня

Ой на го - рі жи - та мно - го йой, йой, йой, йой, йой, по - ло - ви - на
зе - ле - но - го, го - я - гой, го - я - гой, го - я - гой

Detailed description: The musical score is in 2/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). A bracket above the first four notes is labeled B⁵₃. The melody consists of eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns.

ОЙ ГОП, ГОПАКА

2

Жваво

Укр. нар. пісня

Ой гоп, го - па - ка, го - па - ка, го - па - ка! Ли - ха до - ля в ко - за - ка, в ко - за - ка
в ко - за - ка та й зрад - ли - ва - я при - го - да, та й не - до - ля та - ка!

Detailed description: The musical score is in 2/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is more rhythmic, featuring eighth and quarter notes. A bracket above the last four notes of the second staff is labeled B⁶₄.

ОЙ, ДАН, БІЛОДАН

3

Помірно

Укр. нар. пісня

Ой дан дан, бі - ло - дан, роз - ка - жи ти прав - ду нам, як га - їв - ку дів - ки во - дять?
Ой дан дан, бі - ло - дан хо - дять на - че ви - ши - ва - ють, ве - се - лень - ко - ї спі - ва - ють.

Detailed description: The musical score is in 2/4 time. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is slower and more melodic, using quarter and eighth notes. A bracket above the first four notes of the second staff is labeled B⁵₃.

4

ОЙ, МІСЯЦЮ, МІСЯЧЕНЬКУ

Укр. нар. пісня

В₆

Не швидко

Ой, мі - ся - цю, мі - ся - чень - ку, не сві - ти ні - ко - му.

ВЖЕ ВЕЧІР ВЕЧОРІЄ

5

Помірно

В₆

Укр. нар. пісня

В₅₃

Вже ве - чір ве - чо - ріє пов - стан - сь - ке сер - це б'є, а лен - та на - бо - ї по -

спіш - но по - да - є. Ах лен - та за лен - то - ю на - бо - ї по - да - вай у -

кра - їн - ський пов - стан - че, в бо - ю не від - сту - пай! Ах // ю не від - сту - пай!

ТИХАЯ НІЧ

6

Наспівно

Ти - ха - я ніч, див - на - я ніч, все дрі - ма, лиш не спить, бла - го - го - ві - є под -

руж - я свя - те, див - но - го си - на по - слав Бог О - тець,

ра - діс - тю сер - це го - рить, ра - діс - тю сер - це го - рить.

7

ФУГА

Рухливо

муз. Є. Льонка

Musical notation for 'ФУГА' (Fugue) by E. Lyonka. It is a single melodic line in 3/8 time, starting with a B⁵₃ chord. The piece is marked 'Рухливо' (Allegro).

8

ВАРІАЦІЇ

ТЕМА
Помірно

М. Сільванський

Musical notation for 'ВАРІАЦІЇ' (Variations) by M. Silvan'skyi. It consists of two staves in 2/4 time, marked 'ТЕМА Помірно' (Theme Moderato). A B⁵₃ chord is indicated at the beginning.

9

ДЕ КОЗА ХОДИТЬ, ТАМ ЖИТО РОДИТЬ

Весело

Укр. нар. пісня

Musical notation for 'ДЕ КОЗА ХОДИТЬ, ТАМ ЖИТО РОДИТЬ' (Where the goat walks, there wheat grows). It is a single melodic line in 3/4 time, marked 'Весело' (Allegro). The lyrics are: 'Де ко - за хо - дить, там жи - то ро - дить, ко - за но - га - ми, жи - то ко - па - ми, ко - за но - га - ми, жи - то ко - па - ми.'

10

ОЙ У САДУ СІНО НИЗЕНЬКО ПОСІЛО

Помірно

Укр. нар. пісня

Musical notation for 'ОЙ У САДУ СІНО НИЗЕНЬКО ПОСІЛО' (Oh in the garden, the hay is sown low). It is a single melodic line in 3/4 time, marked 'Помірно' (Moderato). The lyrics are: 'Ой у са - ду сі - но ни - зень - ко по - сі - ло, ой десь мо - є за - ко - хан - ня до - ве - че - рі - сі - ло.'

11

ОЙ, БРЕ МОРЕ, БРЕ

Укр. нар. пісня

Помірно
B₆₄

Ой, бре мо - ре, бре, сип, шин - кар - ко, ше; єсть у ме - не
та рід - ний бать - ко, ви - ку - пить ме - не!

12

НАЛЕТІЛИ ЖУРАВЛІ

Укр. нар. пісня

Помірно
B₆₄

На - ле - ті - ли жу - рав - лі, на - ле - ті - ли жу - рав - лі,
сі - ли, впа - ли на рил - лі, сі - ли, впа - ли на рил - лі.

13

МОЛОДІЖНЕ ТРІО, Ч.1

А. Штогаренко

Швидко, весело
B₅₃ B₆₄

14

ОЙ, МІЙ БАТЬКО ГІРКИЙ

Укр. нар. пісня

Помірно
B₆ B₆

Ой, мій бать - ко гір - кий, ме - ні сві - та за - в'я - зав,
мо - я ма - ти зо - ря ме - не за - між од - да - ла.

15

ОПЕРА "КОЗА-ДЕРЕЗА", ПІСНЯ ЗАЙЧИКА

Помірно

М. Лисенко

B^5_3

Доб - рий ве - чір, ли - сонь - ко, ку - ди йдеш? Доб - рий ве - чір,
ли - сонь - ко, ку - ди йдеш, ска - жи ме - ні прав - донь - ку,
де жи - веш? Ска - жи ме - ні прав - донь - ку, де жи - веш?

16

СІВ ГОРОБЧИК, ЗАЖУРИВСЯ

Помірно

Укр. нар. пісня

B_6

Сів го - роб - чик, за - жу - рив - ся, що йо - му ро - би - ти.

17

РОЗЛИЛИСЯ ВОДИ

Помірно

Укр. нар. пісня

B^6_4

Роз - ли - ли - ся во - ди на три бро - ди.
Гей! Ді - ти кві - ти вес - на крас - на зіл - ля зе - ле - нень - ке.